

Diskrétní matematika – 2. týden

Elementární teorie čísel – kongruence

Lukáš Vokřínek

Masarykova univerzita
Fakulta informatiky

podzim 2024

Obsah přednášky

- 1 Kongruence
 - Základní vlastnosti kongruencí
 - Inverze modulo m

- 2 Soustavy lineárních kongruencí o jedné neznámé
 - Čínská zbytková věta (CRT)
 - Algoritmus
 - Modulární reprezentace čísel

Doporučené zdroje

- Jan Slovák, Martin Panák, Michal Bulant
Matematika drsně a svižně, e-text na
www.math.muni.cz/Matematika_drsne_svizne.

Doporučené zdroje

- Jan Slovák, Martin Panák, Michal Bulant
Matematika drsně a svižně, e-text na
www.math.muni.cz/Matematika_drsne_svizne.
- Michal Bulant, výukový text k přednášce **Elementární teorie čísel**, <http://is.muni.cz/el/1431/podzim2012/M6520/um/main-print.pdf>
- Jiří Herman, Radan Kučera, Jaromír Šimša, **Metody řešení matematických úloh**. MU Brno, 2001.
- William Stein, **Elementary Number Theory: Primes, Congruences, and Secrets**, Springer, 2008. Dostupné na <http://wstein.org/ent/ent.pdf>
- Radan Kučera, výukový text k přednášce **Algoritmy teorie čísel**,
<http://www.math.muni.cz/~kucera/texty/ATC10.pdf>

Plán přednášky

- 1 Kongruence
 - Základní vlastnosti kongruencí
 - Inverze modulo m
- 2 Soustavy lineárních kongruencí o jedné neznámé
 - Čínská zbytková věta (CRT)
 - Algoritmus
 - Modulární reprezentace čísel

Pojem kongruence byl zaveden Gaussem. Ačkoliv je to pojem velice jednoduchý, jeho důležitost a užitečnost v teorii čísel je nedocenitelná; projevuje se zejména ve stručných a přehledných zápisech některých i velmi komplikovaných úvah.

Pojem kongruence byl zaveden Gaussem. Ačkoliv je to pojem velice jednoduchý, jeho důležitost a užitečnost v teorii čísel je nedocenitelná; projevuje se zejména ve stručných a přehledných zápisech některých i velmi komplikovaných úvah.

Definice

Jestliže dvě celá čísla a, b mají při dělení přirozeným číslem m týž zbytek, nazývají se a, b *kongruentní modulo m* (též *kongruentní podle modulu m*), což zapisujeme takto:

$$a \equiv b \pmod{m}.$$

V opačném případě řekneme, že a, b nejsou kongruentní modulo m , a píšeme

$$a \not\equiv b \pmod{m}.$$

Lemma

Pro libovolná $a, b \in \mathbb{Z}$, $m \in \mathbb{N}$ jsou následující podmínky ekvivalentní:

- 1 $a \equiv b \pmod{m}$,
- 2 $a = b + mt$ pro vhodné $t \in \mathbb{Z}$,
- 3 $m \mid a - b$.

Základní vlastnosti kongruencí

Kongruence modulo m je *relace ekvivalence*, jejíž třídy budeme nazývat *zbytkové třídy modulo m* ; jedná se o řádky v následující tabulce:

...	$-m$	0	m	...
...	$-m + 1$	1	$m + 1$...
...
...	-1	$m - 1$	$2m - 1$...

Základní vlastnosti kongruencí

Kongruence modulo m je *relace ekvivalence*, jejíž třídy budeme nazývat *zbytkové třídy modulo m* ; jedná se o řádky v následující tabulce:

...	$-m$	0	m	...
...	$-m + 1$	1	$m + 1$...
...
...	-1	$m - 1$	$2m - 1$...

Konkrétně tedy kongruence modulo m splňuje následující vlastnosti:

- $a \equiv a \pmod{m}$, tj. kongruence podle modulu m je *reflexivní*,
- $a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow b \equiv a \pmod{m}$, tj. kongruence podle modulu m je *symetrická*,
- $a \equiv b \pmod{m}$, $b \equiv c \pmod{m} \Rightarrow a \equiv c \pmod{m}$, tj. kongruence podle modulu m je *tranzitivní*.

Následující triviální vlastnost se hodí při počítání s konkrétními čísly (zejména zápornými, kde zbytek po dělení m není tolik používaný a proto svádí k numerickým chybám, např. $120 \equiv -10 \equiv 3 \pmod{13}$ prvně odečtením 130 a poté přičtením 13):

- K libovolné straně můžeme přičíst libovolný násobek modulu:

$$a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow a \equiv b + k \cdot m \pmod{m}.$$

- Kongruence podle téhož modulu můžeme *sčítat*, tedy i *vynásobit* *týmž* číslem:

$$\begin{array}{l} a_1 \equiv b_1 \pmod{m}, \\ a_2 \equiv b_2 \pmod{m} \end{array} \Rightarrow a_1 + a_2 \equiv b_1 + b_2 \pmod{m}.$$

$$a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow k \cdot a \equiv k \cdot b \pmod{m}.$$

- Kongruence podle téhož modulu můžeme *sčítat*, tedy i *vynásobit tímž číslem*:

$$\begin{array}{l} a_1 \equiv b_1 \pmod{m}, \\ a_2 \equiv b_2 \pmod{m} \end{array} \Rightarrow a_1 + a_2 \equiv b_1 + b_2 \pmod{m}.$$

$$a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow k \cdot a \equiv k \cdot b \pmod{m}.$$

- Kongruence podle téhož modulu můžeme *násobit*, tedy i *umocnit na totéž číslo*.

$$\begin{array}{l} a_1 \equiv b_1 \pmod{m}, \\ a_2 \equiv b_2 \pmod{m} \end{array} \Rightarrow a_1 \cdot a_2 \equiv b_1 \cdot b_2 \pmod{m}.$$

$$a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow a^k \equiv b^k \pmod{m}.$$

- Kongruence podle téhož modulu můžeme *sčítat*, tedy i *vynásobit tímž číslem*:

$$\begin{array}{l} a_1 \equiv b_1 \pmod{m}, \\ a_2 \equiv b_2 \pmod{m} \end{array} \Rightarrow a_1 + a_2 \equiv b_1 + b_2 \pmod{m}.$$

$$a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow k \cdot a \equiv k \cdot b \pmod{m}.$$

- Kongruence podle téhož modulu můžeme *násobit*, tedy i *umocnit na totéž číslo*.

$$\begin{array}{l} a_1 \equiv b_1 \pmod{m}, \\ a_2 \equiv b_2 \pmod{m} \end{array} \Rightarrow a_1 \cdot a_2 \equiv b_1 \cdot b_2 \pmod{m}.$$

$$a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow a^k \equiv b^k \pmod{m}.$$

- Obě strany kongruence můžeme vydělit číslem k , jestliže je **nesoudělné s modulem**.

$$k \cdot a \equiv k \cdot b \pmod{m}, \quad (k, m) = 1 \Rightarrow a \equiv b \pmod{m}.$$

- Jestliže $n \mid m$, pak

$$a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow a \equiv b \pmod{n}.$$

Naopak pokud $a \equiv b \pmod{n}$, dostáváme $m/n = k$ možných řešení

$$a \equiv b, a \equiv b + n, \dots, \text{nebo } a \equiv b + (k - 1)n \pmod{m}.$$

- Jestliže $n \mid m$, pak

$$a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow a \equiv b \pmod{n}.$$

Naopak pokud $a \equiv b \pmod{n}$, dostáváme $m/n = k$ možných řešení

$$a \equiv b, a \equiv b + n, \dots, \text{nebo } a \equiv b + (k - 1)n \pmod{m}.$$

- Jestliže $m = [m_1, m_2]$ je nejmenší společný násobek, pak

$$a \equiv b \pmod{m_1}, a \equiv b \pmod{m_2} \Leftrightarrow a \equiv b \pmod{m}.$$

- Jestliže $n \mid m$, pak

$$a \equiv b \pmod{m} \Rightarrow a \equiv b \pmod{n}.$$

Naopak pokud $a \equiv b \pmod{n}$, dostáváme $m/n = k$ možných řešení

$$a \equiv b, a \equiv b + n, \dots, \text{nebo } a \equiv b + (k - 1)n \pmod{m}.$$

- Jestliže $m = [m_1, m_2]$ je nejmenší společný násobek, pak

$$a \equiv b \pmod{m_1}, a \equiv b \pmod{m_2} \Leftrightarrow a \equiv b \pmod{m}.$$

- *Obě strany* kongruence *a modul* lze vynásobit nebo vydělit libovolným číslem

$$a \equiv b \pmod{m} \Leftrightarrow k \cdot a \equiv k \cdot b \pmod{k \cdot m}.$$

Poznámka

Některé vlastnosti kongruencí jsme již používali, aniž bychom si toho povšimli – například příklad z minulého týdne lze přeformulovat do tvaru

$$a \equiv 1 \pmod{m}, b \equiv 1 \pmod{m} \Rightarrow ab \equiv 1 \pmod{m},$$

což je speciální případ z předchozího tvrzení.

Poznámka

Některé vlastnosti kongruencí jsme již používali, aniž bychom si toho povšimli – například příklad z minulého týdne lze přeformulovat do tvaru

$$a \equiv 1 \pmod{m}, b \equiv 1 \pmod{m} \Rightarrow ab \equiv 1 \pmod{m},$$

což je speciální případ zředhozího tvrzení.

Poznámka

Nejde o náhodu. Libovolné tvrzení používající kongruence můžeme snadno přepsat pomocí dělitelnosti. Užitečnost kongruencí tedy netkví v tom, že bychom pomocí nich mohli řešit úlohy, které bez nich řešit nejsme schopni, ale v tom, že jde o velmi vhodný způsob zápisu. Osvojíme-li si ho, výrazně tím zjednodušíme jak vyjadřování, tak i některé úvahy. Je to typický jev: v matematice hraje vhodná symbolika velmi závažnou úlohu.

Příklad

Nalezněte zbytek po dělení čísla 5^{20} číslem 26.

Příklad

Nalezněte zbytek po dělení čísla 5^{20} číslem 26.

Příklad

Dokažte, že pro libovolné prvočíslo p a libovolná $a, b \in \mathbb{Z}$ platí

$$a^p + b^p \equiv (a + b)^p \pmod{p}.$$

Příklad

Nalezněte zbytek po dělení čísla 5^{20} číslem 26.

Příklad

Dokažte, že pro libovolné prvočíslo p a libovolná $a, b \in \mathbb{Z}$ platí

$$a^p + b^p \equiv (a + b)^p \pmod{p}.$$

Příklad

Najděte “inverzi” k číslu 39 modulo 47, tj. najděte x takové, že $39 \cdot x \equiv 1 \pmod{47}$.

Inverze modulo m

Věta

Je-li a nesoudělné s modulem m , tj. $(a, m) = 1$, pak existuje řešení

$$a \cdot x \equiv 1 \pmod{m}.$$

*Toto řešení značíme $x \equiv a^{-1}$ a nazýváme inverzí k a modulo m .
Jakožto zbytková třída je toto řešení jediné.*

Inverze modulo m

Věta

Je-li a nesoudělné s modulem m , tj. $(a, m) = 1$, pak existuje řešení

$$a \cdot x \equiv 1 \pmod{m}.$$

*Toto řešení značíme $x \equiv a^{-1}$ a nazýváme inverzí k a modulo m .
Jakožto zbytková třída je toto řešení jediné.*

Důkaz.

Zobrazení $x \pmod{m} \mapsto a \cdot x \pmod{m}$ na zbytkových třídách je injektivní (vlastnost dělení); protože je zbytkových tříd na obou stranách stejně, totiž m , jedná se o bijekci a jednička $1 \pmod{m}$ má jediný vzor. □

Věta

Nechť $m \in \mathbb{N}$, $a, b \in \mathbb{Z}$. Pokud $(a, m) = 1$, má kongruence

$$a \cdot x \equiv b \pmod{m}$$

právě jedno řešení $x \pmod{m}$.

V obecném případě označme $d = (a, m)$. Pak má tato kongruence řešení právě tehdy, když $d \mid b$; řešením je pak právě d zbytkových tříd $x \pmod{m}$.

Věta

Nechť $m \in \mathbb{N}$, $a, b \in \mathbb{Z}$. Pokud $(a, m) = 1$, má kongruence

$$a \cdot x \equiv b \pmod{m}$$

právě jedno řešení $x \pmod{m}$.

V obecném případě označme $d = (a, m)$. Pak má tato kongruence řešení právě tehdy, když $d \mid b$; řešením je pak právě d zbytkových tříd $x \pmod{m}$.

Důkaz.

Podle předchozí věty inverze $a^{-1} \pmod{m}$ existuje a vynásobením rovnice

$$a \cdot x \equiv b \pmod{m}$$

touto inverzí dostaneme (jediné) řešení

$$x \equiv a^{-1} \cdot b \pmod{m}.$$

Dokončení důkazu.

V obecném případě $d \mid m \mid (b - ax)$; protože také $d \mid a$, dostáváme opravdu $d \mid b$. Naopak, pokud $d \mid b$, vydělíme obě strany i modul největším společným dělitelem d a dostaneme při označení $a' = a/d$, $b' = b/d$, $m' = m/d$ ekvivalentní rovnici

$$a' \cdot x \equiv b' \pmod{m'}$$

kde již $(a', m') = 1$. Podle první části dostaneme jediné řešení $x \pmod{m'}$, kterému odpovídá právě d řešení $x \pmod{m}$. □

Algoritmus

Začneme s ekvivalentní soustavou dvou kongruencí

$$m \cdot x \equiv 0 \pmod{m}$$

$$a \cdot x \equiv b \pmod{m}$$

a vždy první rovnici systému nahradíme rovnicí vzniklou odečtením vhodného násobku druhé rovnice (tak abychom koeficient m nahradili jeho zbytkem po dělení číslem a),

Algoritmus

Začneme s ekvivalentní soustavou dvou kongruencí

$$m \cdot x \equiv 0 \pmod{m}$$

$$a \cdot x \equiv b \pmod{m}$$

a vždy první rovnici systému nahradíme rovnicí vzniklou odečtením vhodného násobku druhé rovnice (tak abychom koeficient m nahradili jeho zbytkem po dělení číslem a), dokud nedostaneme koeficienty d a 0 :

$$d \cdot x \equiv c \pmod{m}$$

$$0 \cdot x \equiv k \pmod{m}$$

Algoritmus

Začneme s ekvivalentní soustavou dvou kongruencí

$$m \cdot x \equiv 0 \pmod{m}$$

$$a \cdot x \equiv b \pmod{m}$$

a vždy první rovnici systému nahradíme rovnicí vzniklou odečtením vhodného násobku druhé rovnice (tak abychom koeficient m nahradili jeho zbytkem po dělení číslem a), dokud nedostaneme koeficienty d a 0 :

$$d \cdot x \equiv c \pmod{m}$$

$$0 \cdot x \equiv k \pmod{m}$$

Máme dvě možnosti:

- $k \equiv 0$ a soustava, a tedy i původní rovnice, má řešení vzniklé z první rovnice vydělením d , totiž: $x \equiv c/d \pmod{m/d}$;
- $k \not\equiv 0$ a soustava, a tedy i původní rovnice, nemá řešení.

Příklad

Řešte $39x \equiv 41 \pmod{47}$

Příklad

Řešte $39x \equiv 41 \pmod{47}$

Poznámka

Teoretický, i když ne příliš praktický postup, pro jednoduchost v případě $(a, m) = 1$: z Bezoutovy věty dostaneme $ka + lm = 1$, použijeme

$$a \cdot x \equiv b = (ka + lm)b \equiv kab \pmod{m}$$

a vydělíme a , takže $x \equiv kb \pmod{m}$. (Zbytečně počítáme koeficient l .)

Wilsonova věta

Pomocí věty o řešitelnosti lineárních kongruencí lze dokázat mj. významnou Wilsonovu větu udávající nutnou (i postačující) podmínku prvočíselnosti. Takové podmínky jsou velmi významné ve výpočetní teorii čísel, kdy je třeba efektivně poznat, je-li dané velké číslo prvočíslem. Bohužel dosud není známo, jak rychle vypočítat modulární faktoriál velkého čísla, proto není v praxi Wilsonova věta k tomuto účelu používána.

Wilsonova věta

Pomocí věty o řešitelnosti lineárních kongruencí lze dokázat mj. významnou Wilsonovu větu udávající nutnou (i postačující) podmínku prvočíselnosti. Takové podmínky jsou velmi významné ve výpočetní teorii čísel, kdy je třeba efektivně poznat, je-li dané velké číslo prvočíslem. Bohužel dosud není známo, jak rychle vypočítat modulární faktoriál velkého čísla, proto není v praxi Wilsonova věta k tomuto účelu používána.

Věta (Wilsonova)

Přirozené číslo $n > 1$ je prvočíslo, právě když

$$(n - 1)! \equiv -1 \pmod{n}$$

Vcelku přímočarý důkaz je v učebnici.

Plán přednášky

- 1 Kongruence
 - Základní vlastnosti kongruencí
 - Inverze modulo m

- 2 Soustavy lineárních kongruencí o jedné neznámé
 - Čínská zbytková věta (CRT)
 - Algoritmus
 - Modulární reprezentace čísel

Soustavy lineárních kongruencí

Máme-li soustavu lineárních kongruencí o téže neznámé, můžeme podle předchozí věty rozhodnout o řešitelnosti každé z nich. V případě, kdy aspoň jedna z kongruencí nemá řešení, nemá řešení ani celá soustava. Naopak, jestliže každá z kongruencí řešení má, upravíme ji do tvaru $x \equiv c_i \pmod{m_i}$.

Soustavy lineárních kongruencí

Máme-li soustavu lineárních kongruencí o téže neznámé, můžeme podle předchozí věty rozhodnout o řešitelnosti každé z nich. V případě, kdy aspoň jedna z kongruencí nemá řešení, nemá řešení ani celá soustava. Naopak, jestliže každá z kongruencí řešení má, upravíme ji do tvaru $x \equiv c_i \pmod{m_i}$. Dostaneme tak soustavu kongruencí

$$x \equiv c_1 \pmod{m_1}$$

$$\vdots$$

$$x \equiv c_k \pmod{m_k}$$

Soustavy lineárních kongruencí

Máme-li soustavu lineárních kongruencí o téže neznámé, můžeme podle předchozí věty rozhodnout o řešitelnosti každé z nich. V případě, kdy aspoň jedna z kongruencí nemá řešení, nemá řešení ani celá soustava. Naopak, jestliže každá z kongruencí řešení má, upravíme ji do tvaru $x \equiv c_i \pmod{m_i}$. Dostaneme tak soustavu kongruencí

$$x \equiv c_1 \pmod{m_1}$$

$$\vdots$$

$$x \equiv c_k \pmod{m_k}$$

Zřejmě stačí vyřešit případ $k = 2$, řešení soustavy více kongruencí snadno obdržíme opakovaným řešením soustav dvou kongruencí.

Čínská zbytková věta (CRT)

Ve čtvrtém století se čínský matematik Sun Ze (Sun Tsu) ptal na číslo, které při dělení třemi dává zbytek 2, při dělení pěti zbytek 3 a při dělení sedmi je zbytek opět 2.

Čínská zbytková věta (CRT)

Ve čtvrtém století se čínský matematik Sun Ze (Sun Tsu) ptal na číslo, které při dělení třemi dává zbytek 2, při dělení pěti zbytek 3 a při dělení sedmi je zbytek opět 2.

Věta (Čínská zbytková věta)

*Nechť $m_1, \dots, m_k \in \mathbb{N}$ jsou po dvou nesoudělná, $c_1, \dots, c_k \in \mathbb{Z}$.
Pak platí: soustava*

$$x \equiv c_1 \pmod{m_1}$$

$$\vdots$$

$$x \equiv c_k \pmod{m_k}$$

má jediné řešení modulo $m_1 \cdot m_2 \cdots m_k$.

Důkaz.

Budeme se zabývat pouze soustavou dvou kongruencí. Uvažujme zobrazení

$$x \pmod{m_1 m_2} \mapsto (x \pmod{m_1}, x \pmod{m_2}),$$

keré zbytkové třídě modulo $m_1 m_2$ přiřadí dvojici odpovídajících zbytkových tříd modulo m_1 a modulo m_2 . Toto zobrazení je injektivní (viz vlastnosti kongruencí: $x \equiv y \pmod{m_1}$, $x \equiv y \pmod{m_2} \implies x \equiv y \pmod{m_1 m_2}$).

Důkaz.

Budeme se zabývat pouze soustavou dvou kongruencí. Uvažujme zobrazení

$$x \pmod{m_1 m_2} \mapsto (x \pmod{m_1}, x \pmod{m_2}),$$

keré zbytkové třídě modulo $m_1 m_2$ přiřadí dvojici odpovídajících zbytkových tříd modulo m_1 a modulo m_2 . Toto zobrazení je injektivní (viz vlastnosti kongruencí: $x \equiv y \pmod{m_1}$, $x \equiv y \pmod{m_2} \implies x \equiv y \pmod{m_1 m_2}$). Na obou stranách přitom máme stejný počet prvků $m_1 m_2$, jedná se tedy o bijekci a dvojice (c_1, c_2) má jediný vzor – tím je zbytková třída $c \pmod{m_1 m_2}$ taková, že $c \equiv c_1 \pmod{m_1}$, $c \equiv c_2 \pmod{m_2}$, tedy řešení soustavy. □

Věta

Nechť c_1, c_2 jsou celá čísla, m_1, m_2 přirozená. Označme $d = (m_1, m_2)$ a $m = [m_1, m_2]$. Soustava dvou kongruencí

$$x \equiv c_1 \pmod{m_1}$$

$$x \equiv c_2 \pmod{m_2}$$

v případě $c_1 \not\equiv c_2 \pmod{d}$ nemá řešení. Jestliže naopak $c_1 \equiv c_2 \pmod{d}$, pak existuje celé číslo c tak, že $x \in \mathbb{Z}$ vyhovuje soustavě, právě když vyhovuje kongruenci

$$x \equiv c \pmod{m}.$$

Věta

Nechť c_1, c_2 jsou celá čísla, m_1, m_2 přirozená. Označme $d = (m_1, m_2)$ a $m = [m_1, m_2]$. Soustava dvou kongruencí

$$x \equiv c_1 \pmod{m_1}$$

$$x \equiv c_2 \pmod{m_2}$$

v případě $c_1 \not\equiv c_2 \pmod{d}$ nemá řešení. Jestliže naopak $c_1 \equiv c_2 \pmod{d}$, pak existuje celé číslo c tak, že $x \in \mathbb{Z}$ vyhovuje soustavě, právě když vyhovuje kongruenci

$$x \equiv c \pmod{m}.$$

Důkaz.

Má-li soustava nějaké řešení $x \in \mathbb{Z}$, platí nutně $x \equiv c_1 \pmod{d}$, $x \equiv c_2 \pmod{d}$, a tedy i $c_1 \equiv c_2 \pmod{d}$. Odtud plyne, že v případě $c_1 \not\equiv c_2 \pmod{d}$ soustava nemůže mít řešení.

Dokončení důkazu.

Uvažujme opět zobrazení

$$c \pmod{m} \mapsto (c \pmod{m_1}, c \pmod{m_2}),$$

které zbytkové třídě modulo m přiřadí dvojici odpovídajících zbytkových tříd modulo m_1, m_2 . Toto zobrazení je opět injektivní.

Dokončení důkazu.

Uvažujme opět zobrazení

$$c \pmod{m} \mapsto (c \pmod{m_1}, c \pmod{m_2}),$$

které zbytkové třídě modulo m přiřadí dvojici odpovídajících zbytkových tříd modulo m_1, m_2 . Toto zobrazení je opět injektivní. Počítejme dvojice tříd ze zadání, tj. takové, že $c_1 \equiv c_2 \pmod{d}$. Libovolné $c_1 \pmod{m_1}$ určuje $c_2 \pmod{d}$ a to odpovídá právě m_2/d třídám $c_2 \pmod{m_2}$. Dohromady tak je těchto dvojic $m_1 \cdot (m_2/d) = [m_1, m_2] = m$ a zobrazení je opět bijekce (jen jsme potřebovali zmenšit množinu napravo ze všech dvojic na ty “kompatibilní”). Zbytek důkazu je stejný. □

Algoritmus

Prvně obměna na algoritmus pro jednu rovnici: soustavu

$$x \equiv c_1 \pmod{m_1}$$

$$x \equiv c_2 \pmod{m_2}$$

přepíšeme na ekvivalentní

$$m_2 \cdot x \equiv m_2 \cdot c_1 \pmod{m_1 m_2}$$

$$m_1 \cdot x \equiv m_1 \cdot c_2 \pmod{m_1 m_2}$$

a vyřešíme podobně jako předtím.

Algoritmus

Prvně obměna na algoritmus pro jednu rovnici: soustavu

$$x \equiv c_1 \pmod{m_1}$$

$$x \equiv c_2 \pmod{m_2}$$

přepíšeme na ekvivalentní

$$m_2 \cdot x \equiv m_2 \cdot c_1 \pmod{m_1 m_2}$$

$$m_1 \cdot x \equiv m_1 \cdot c_2 \pmod{m_1 m_2}$$

a vyřešíme podobně jako předtím.

O něco lepší bývá převedení první rovnice na “parametrický” tvar $x = m_1 \cdot t + c_1$, dosazení do druhé rovnice

$$m_1 \cdot t + c_1 \equiv c_2 \pmod{m_2},$$

vyřešení vzhledem k t , dosazení do $x = m_1 \cdot t + c_1$ a převedení na “implicitní” tvar.

Příklad

Řešte systém kongruencí

$$x \equiv 1 \pmod{10}$$

$$x \equiv 5 \pmod{18}$$

$$x \equiv -4 \pmod{25}.$$

Příklad

Řešte systém kongruencí

$$x \equiv 1 \pmod{10}$$

$$x \equiv 5 \pmod{18}$$

$$x \equiv -4 \pmod{25}.$$

Řešení

Výsledkem je $x \equiv 221 \pmod{450}$.

Čínskou zbytkovou větu můžeme použít také „v opačném směru“.

Příklad

Řešte kongruenci $23\,941x \equiv 915 \pmod{3564}$.

Čínskou zbytkovou větu můžeme použít také „v opačném směru“.

Příklad

Řešte kongruenci $23\,941x \equiv 915 \pmod{3564}$.

Řešení

Rozložme $3564 = 2^2 \cdot 3^4 \cdot 11$. Protože ani 2, ani 3, ani 11 nedělí číslo 23 941, platí $(23\,941, 3564) = 1$ a má tedy kongruence řešení. Protože $\varphi(3564) = 2 \cdot (3^3 \cdot 2) \cdot 10 = 1080$, je řešení tvaru $x \equiv 915 \cdot 23\,941^{1079} \pmod{3564}$. Úprava čísla stojícího na pravé straně by však vyžádala značné úsilí. Proto budeme kongruenci řešit poněkud jinak.

Řešení

Víme, že $x \in \mathbb{Z}$ řešením dané kongruence, právě když je řešením soustavy

$$23941x \equiv 915 \pmod{2^2}$$

$$23941x \equiv 915 \pmod{3^4}$$

$$23941x \equiv 915 \pmod{11}.$$

Řešení

Víme, že $x \in \mathbb{Z}$ řešením dané kongruence, právě když je řešením soustavy

$$23941x \equiv 915 \pmod{2^2}$$

$$23941x \equiv 915 \pmod{3^4}$$

$$23941x \equiv 915 \pmod{11}.$$

Vyřešíme-li postupně každou z kongruencí soustavy, dostaneme ekvivalentní soustavu

$$x \equiv 3 \pmod{4}$$

$$x \equiv -3 \pmod{81}$$

$$x \equiv -4 \pmod{11},$$

Řešení

Víme, že $x \in \mathbb{Z}$ řešením dané kongruence, právě když je řešením soustavy

$$23941x \equiv 915 \pmod{2^2}$$

$$23941x \equiv 915 \pmod{3^4}$$

$$23941x \equiv 915 \pmod{11}.$$

Vyřešíme-li postupně každou z kongruencí soustavy, dostaneme ekvivalentní soustavu

$$x \equiv 3 \pmod{4}$$

$$x \equiv -3 \pmod{81}$$

$$x \equiv -4 \pmod{11},$$

odkud snadno postupem pro řešení soustav kongruencí dostaneme $x \equiv -1137 \pmod{3564}$, což je také řešení zadané kongruence.

Modulární reprezentace čísel

Při počítání s velkými čísly je někdy výhodnější než s dekadickým či binárním zápisem čísel pracovat s tzv. *modulární reprezentací* (též *residue number system*), která umožňuje snadnou paralelizaci některých výpočtů s velkými čísly (algebraických, nefunguje např. porovnávání čísel; navíc je potřeba hlídat přetečení). Takový systém je určen k -ticí modulů (obvykle po dvou nesoudělných) a každé číslo menší než jejich součin je pak jednoznačně reprezentováno k -ticí zbytků (jejichž hodnoty nepřevyšují příslušné moduly) – viz např. <http://goo.gl/oM25m>.

Příklad

Pětice modulů 3, 5, 7, 11, 13 nám umožní jednoznačně reprezentovat čísla menší než 15015 a efektivně provádět (v případě potřeby distribuovaně) běžné aritmetické operace. Vypočtěme např. součin čísel 1234 a 5678, v této modulární soustavě reprezentovaných peticemi $[1, 4, 2, 2, 12]$ a $[2, 3, 1, 2, 10]$.

Příklad

Pětice modulů 3, 5, 7, 11, 13 nám umožní jednoznačně reprezentovat čísla menší než 15015 a efektivně provádět (v případě potřeby distribuovaně) běžné aritmetické operace. Vypočtíme např. součin čísel 1234 a 5678, v této modulární soustavě reprezentovaných pěticemi $[1, 4, 2, 2, 12]$ a $[2, 3, 1, 2, 10]$. Součin provedeme po složkách a dostaneme $[2, 2, 2, 4, 3]$, což na závěr pomocí CRT převedeme zpět na 9662, což je modulo 15015 totéž jako $1234 \cdot 5678$.